

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Nestátní neziskový sektor 2.přednáška

1. 09. 2009

Ing. Zuzana Prouzová
ESF MU, Lipová 41 A, 602 00 Brno
prouzova.z@centrum.cz

- Vymezení pojmů a definic, funkcí a oblastí působení
- Historie neziskového sektoru - viz vlastní ppt
- Neziskové organizace v ČR
- Typičtí představitelé soukromých, resp. nestátních neziskových organizací
 - Občanská sdružení
 - Obecně prospěšné společnosti

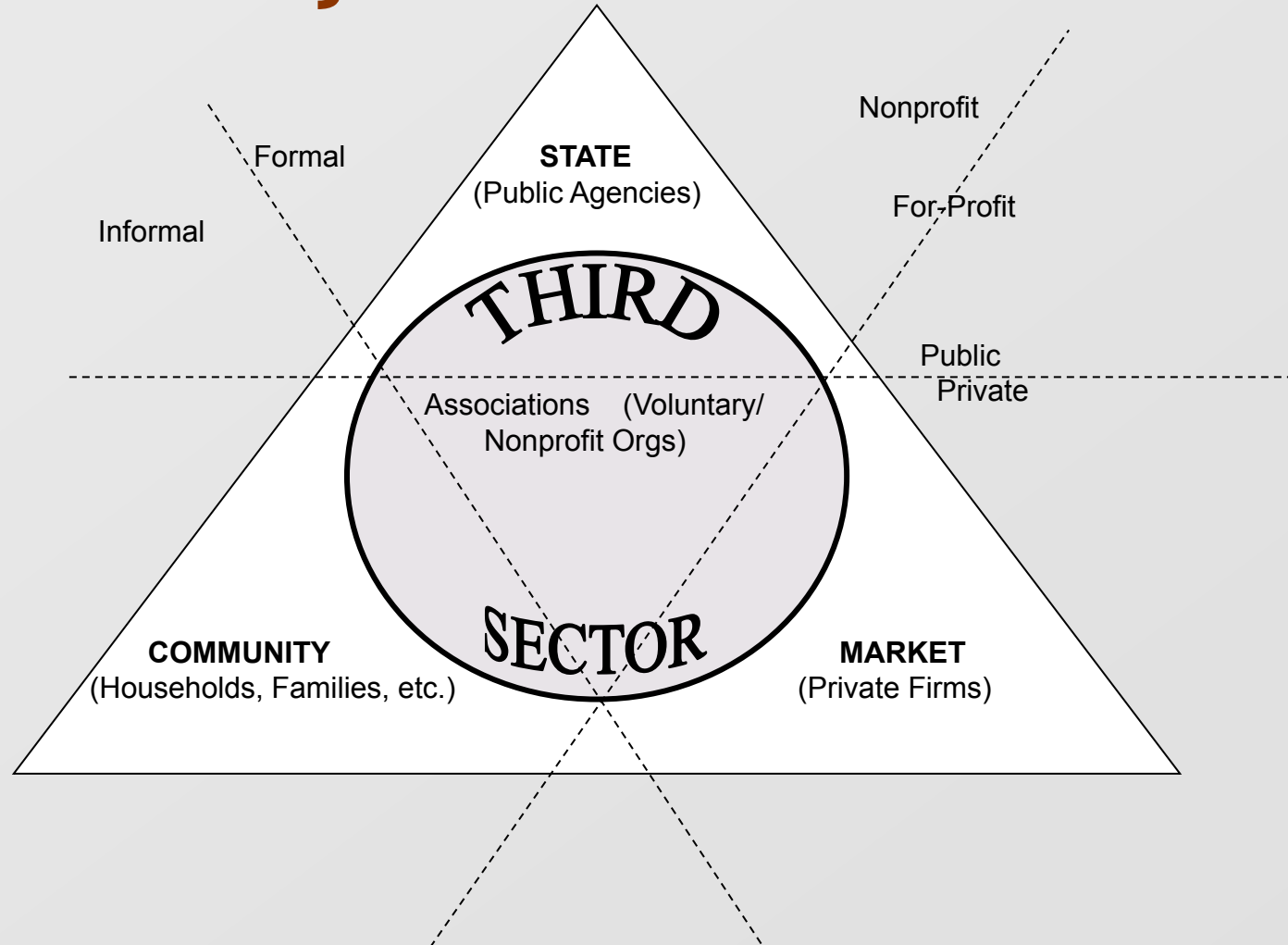

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

**Co je to (soukromá)
nezisková organizace...**

- Ekonomické subjekty, které nebyly založeny za účelem dosahování zisku a zároveň nejsou vládními institucemi.
- tyto subjekty jsou různě pojmenovávány, např. jako „neziskové“, „dobročinné“, „nestátní“ nebo „občanské“ instituce nebo organizace.
- běžně se rozumí sportovní a rekreační kluby, umělecká a kulturní sdružení, soukromé školy, výzkumné ústavy, nemocnice, dobročinné organizace, náboženské společnosti a sdružení věřících, humanitární a podpůrné organizace, advokační skupiny, nadace a dobročinné fondy, ale i odbory či hospodářské svazy.

Pestoffův trojúhelník

Smíšené organizace (Mixed Organizations / Institutions):

Strukturálně-operacionální definice NPO

Dle strukturálně-operacionální definice (Salamon, Anheier) jsou ***Nonprofit organization NPO*** instituce, které jsou:

- Organizované ... neformální občanský sektor
- Soukromé ... oddělení od veřejné správy
- Nerozdělující zisk mezi vlastníky ... zaměstnance
- Samosprávné
- Dobrovolné

Český právní řád: § 18, zák. č. 568/1992 Sb., o dani z příjmů definuje organizace charakteru právnické osoby, které nebyly založeny za účelem podnikání, a to:

- Občanská sdružení
- Obecně prospěšné společnosti
- Nadace a nadační fondy
- Státem uznávané církve a náboženské společnosti vč. církevních právnických osob
- Zájmová sdružení práv. os.
- Politické strany a hnutí
- Veřejné vysoké školy
- **Soukromé neziskové org.**
- Státní fondy
- Obce
- Krajské úřady
- Organizační složky státu, krajů a obcí
- Příspěvkové organizace
- **Státní, resp. veřejné neziskové organizace**
- *Subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon (a.s., s.r.o., družstvo)*

Vymezení ČSÚ - Satelitního účtu neziskových institucí

- pro potřeby statistického sledování neziskových institucí přeformulovanou tzv. **strukturálně-operacionální definici neziskových institucí**. Kde neziskový sektor je souhrn následujících právních forem:

- Nadace
- Nadační fond
- Obecně prospěšná společnost
- Vysoká škola (veřejná)
- Politická strana, politické hnutí
- Sdružení (svaz, spolek, klub aj. vč. odborových organizací)
- Organizační složky sdružení
- Stavovská organizace - profesní komora
- Komora (kromě profesních komor)
- Zájmové sdružení právnických osob
- Církevní organizace (církev a n.s. včetně církevních právnických osob; předškolní a školská zařízení, základní školy, střední školy, zdravotnická zařízení zřízená církví nebo n.s.)
- Honební společenstvo
- Veřejné výzkumné instituce
- Zdravotnické veřejné ústavy...

Když se řekne Nestátní nezisková organizace (NNO)

■ občanská sdružení

která se řídí zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Občanská sdružení zahrnují také jejich organizační jednotky

■ obecně prospěšné společnosti

které jsou zakládány podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

■ účelová zařízení církví

osoby, které jsou zřizovány církvemi a náboženskými společnostmi podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech v platném znění, a které jsou evidovány v Rejstříku církevních právnických osob vedeném Ministerstvem kultury. Na základě vymezení RNNO jsou podporovány pouze subjekty evidované podle § 15a zákona jako účelová zařízení církví a náboženských společností

■ nadace a nadační fondy

které jsou zřizovány podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.

Když se řekne Nestátní nezisková organizace (NNO)

- Vymezení Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RNNO)
- Vymezuje je na základě transformace politického systému. RNNO se orientuje na takové formy neziskových organizací, které jsou spojeny s aktivitami, jež před rokem 1989 neměly žádnou povolenou organizační podobu.
- Toto vymezení neodpovídá neziskovému sektoru, tak jak je definován statisticky v systému národních účtů. Neodpovídá ani výčtu právnických osob, které nebyly zřízeny nebo založeny za účelem podnikání, tak jak je obsahuje zákon o dani z příjmů. Toto vymezení nezahrnuje všechny typy organizací, které splňují strukturálně-operacionální kritéria,
- Tento výčet není odvozen od ekonomické podstaty neziskového sektoru, nýbrž od institucionální formy neziskových organizací vymezených danou legislativou.

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

**Členění,
funkce,
oblasti působení**

Členění dle charakteru globálního poslání

- Organizace vzájemně prospěšné
Teoreticky práv. f. občanského sdružení
- Organizace veřejné prospěšné
Teoreticky práv. f. obecně prospěšné společnosti

Kde je hranice?? Lze ji vymezit??

Funkce a role neziskových organizací ve společnosti

Funkce

- Sociální x Politická x Ekonomická funkce

Role

- *participativní* - občané se prostřednictvím sdružování v NO snaží vyjadřovat své společné zájmy a požadavky; sdružují se s cílem řešit společné problémy
- *servisní* - NO poskytují služby zejména pro takové skupiny lidí, které své potřeby nemohou uspokojit jinde
- *v utváření názorové plurality* - různé marginalizované skupiny společnosti mohou také prostřednictvím sdružování v NO vyjadřovat své zájmy a potřeby.

„ NO vytvářejí sítě a vztahy mezi lidmi navzájem a mezi lidmi a institucemi a tímto způsobem pomáhají budovat sociální kapitál. Mnoho NO také úspěšně formuje a ovlivňuje řadu sociálních a ekonomických nebo mezinárodních politik. NO uspokojují potřeby a zájmy svých členů, např. vyvíjením politické, náboženské, kulturní nebo sportovní činnosti. NO poskytují služby nejen svým členům, ale také veřejnosti, zejména v oblasti sociálních služeb a vzdělávání. NO však jsou také součástí národního hospodářství a představují nezanedbatelnou ekonomickou sílu. NO operují na mezinárodním poli, jsou aktivní ve sféře lidských práv, ekonomického rozvoje, odstraňování škod způsobených pohromami, při ochraně životního prostředí a v mnoha jiných oblastech.“ (Boris, 2006)

Oblasti působení

■ Podpora - všech možných oblastí

nadace a nadační fondy, církve a náboženské spol.
dárcovství, dobrovolnictví, charitativní akce

■ Zájmová činnost - všech možných zájmů

sdužení, politické strany a hnutí

V ČR - sportovní, kulturní spolky

■ Poskytování veřejných služeb

sdužení, obecně prospěšné spol., církevní organizace
sociální, kulturní, vzdělávací služby, ochrana
životního prostředí

Poskytovatelé veřejných služeb

Veřejné organizace	Neziskové Organizace (NPO)	Ziskové organizace
■ Politické rozhodnutí ■ Příspěvkové organizace■ Státní podniky	■ Dobrovolné rozhodnutí pro uspokojení potřeb ■ Sdružení■ Obecně prospěšné společnosti■ Církevní organizace	■ Ekonomické rozhodnutí ■ Obchodní společnosti■ Fyzické osoby (podnikatelé)

MASARYKOVA UNIVERZITA
EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Teorie neziskových organizací

Teorie tržních a vládních selhání

(také teorie veřejných statků)

Poptávka po veřejných statcích, tržní mechanismus nezabezpečuje jejich produkci = neuspokojená poptávka ... selhání trhu ⇒ nástup veřejného sektoru, ale uspokojení potřeb tzv. voliče mediána = **potřeby nemšín neuspokojeny** ... selhání veřejného sektoru ⇒ nástup NO

Selhávají také NO???

Teorie sociálního státu

- Pohled na NO jako na „dinosaurusy“
- NO jako historický prvek mezi trhem a státem, který by měl postupem času ztrácet svůj vliv na základě:
 - ↳ zdokonalování a růstu tržních vztahů
 - ↳ posilováním odpovědnosti státu

Teorie informační asymetrie

Spotřebitelé nemají dostatek informací o kvalitě nakupovaného statku (služby), uvědomují si „informační handicap“, snaží se najít důvěryhodného nabízejícího.

NO jsou nabízející, jejichž cíl není spojen s maximalizací zisku, jsou založeny na dobrovolnictví, principu občanské společnosti

Teorie vzájemné závislosti

soukromého a veřejného neziskového sektoru
NO jako průkopníci, kteří mapují bílá místa v
uspokojování potřeb, dříve než je objeví veřejný
sektor.

Veřejný sektor může podpořit NO a pomoci tak
uspokojit potřeby nebo v případě „selhání neziskových
organizací“ stát se stává korektorem a například
vytvoří vlastní organizace na uspokojení potřeb.

Vztah soukromého a veřejného sektoru pak může být

■ komplementární

■ konkurenční

MASARYKOVA UNIVERZITA
EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Historie neziskových organizací

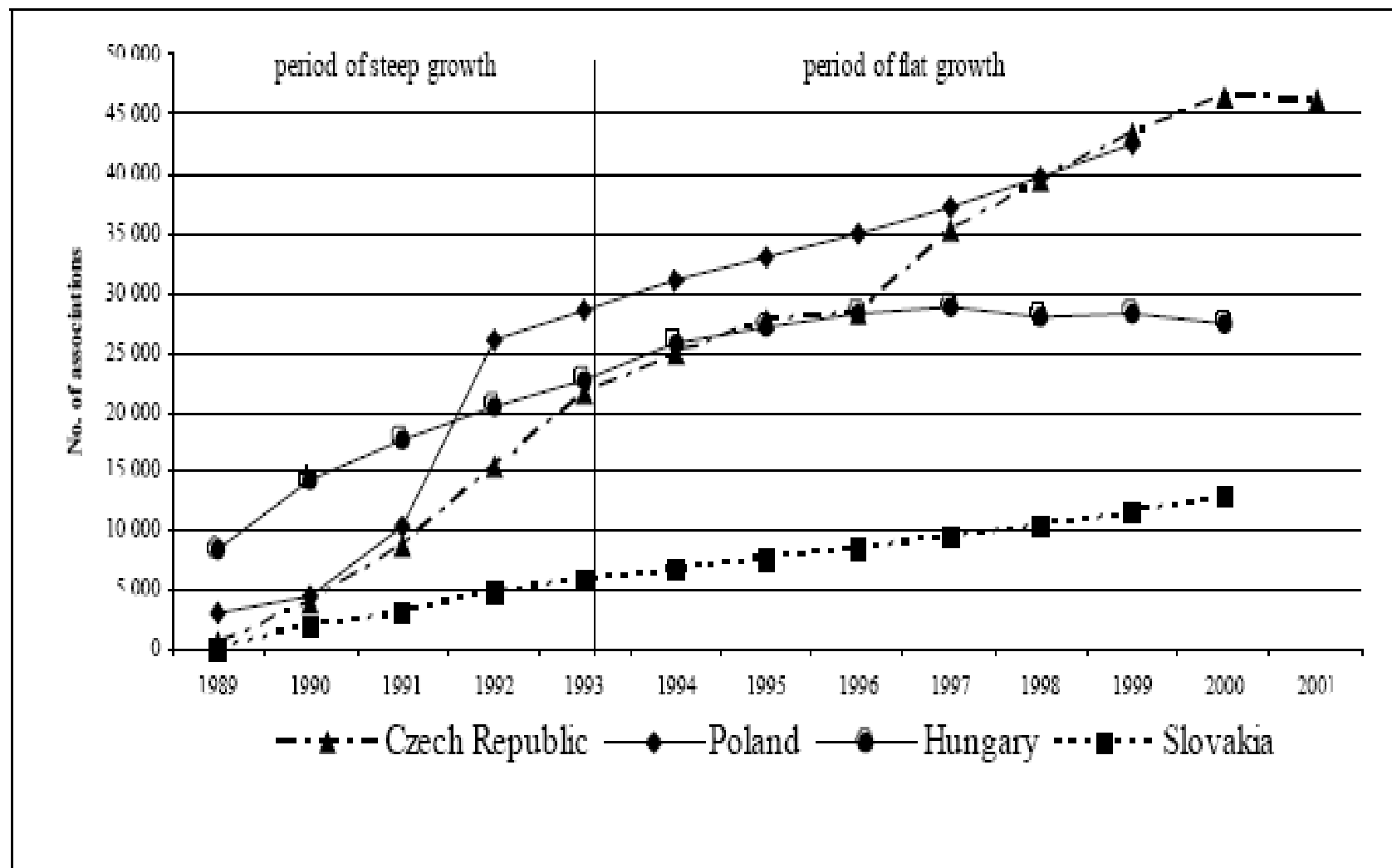
MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Velikost neziskových organizací v ČR

Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 - 2006

Nestátní neziskové organizace	Občanská sdružení	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Církevní právnické osoby	Organizační jednotky sdružení
1990	3 879					
1991	9 366					
1992	<i>prosinec</i> 15 393	<i>prosinec</i> 1 551				
1993	<i>prosinec</i> 21 694	<i>prosinec</i> 2 768				
1994	<i>prosinec</i> 24 978	<i>prosinec</i> 3 800				
1995	<i>prosinec</i> 26 814	<i>listopad</i> 4 253				
1996	<i>březen</i> 27 807	<i>březen</i> 4 392		<i>březen</i> *1		
1997	<i>březen</i> 30 297	<i>prosinec</i> 5 238		<i>březen</i> 52		
1998	<i>listopad</i> 36 046	<i>listopad</i> **55	<i>listopad</i> **71	<i>listopad</i> 129		
1999	<i>léto/podzim</i> 38 072	<i>prosinec</i> 272	<i>prosinec</i> 695	<i>prosinec</i> 560		
2000	<i>květen</i> 42 302	<i>květen</i> 282	<i>květen</i> 735	<i>květen</i> 557		
2001	<i>listopad</i> 47 101	<i>listopad</i> 299	<i>listopad</i> 784	<i>listopad</i> 701		
2002	<i>říjen</i> 49 108	<i>říjen</i> 330	<i>říjen</i> 825	<i>říjen</i> 762	<i>říjen</i> 4 785	<i>říjen</i> 30 547
2003	<i>listopad</i> 50 997	<i>listopad</i> 350	<i>listopad</i> 859	<i>listopad</i> 884	<i>listopad</i> 4 946	<i>listopad</i> 31 509
2004	<i>prosinec</i> 53 306	<i>prosinec</i> 362	<i>prosinec</i> 898	<i>prosinec</i> 1 038	<i>prosinec</i> 4 927	<i>prosinec</i> 32 020
2005	<i>prosinec</i> 54 963	<i>prosinec</i> 368	<i>prosinec</i> 925	<i>prosinec</i> 1 158	<i>prosinec</i> 4 605	<i>prosinec</i> 33 178
2006	<i>červen</i> 57 270	<i>červen</i> 377	<i>červen</i> 937	<i>červen</i> 1 232	<i>červen</i> 4 522	<i>červen</i> 30 957

GRAF 1: VZNIK NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ V ZEMÍCH VISEGRADSKÉ ČTYŘKY V LETECH 1989 - 2001

Zdroje: Polsko: Ministerstvo spravedlnosti (citováno Nałęcz, 2003), Maďarsko: Bocz et al., 2000, ČR a Slovensko: Albertina Firemni Monitor, 2001. Podkladová studie P. Rakušanové a Z. Mansfeldové. Graf udává růst počtu občanských sdružení.

Zaměstnanost v neziskovém sektoru

Nestátní neziskové organizace	2001	2002	2003	2004	2005
Nadace (117) - počet organizací	304	314	322	321	348
Nadace (117)- zaměstnanci FTE	224	226	226	256	311
Nadační fond (118) – počet organizací	761	781	799	752	878
Nadační fond (118) – zaměstnanci FTE	157	186	117	120	146
OPS (141) – počet organizací	726	530	609	209	878
OPS (141) - zaměstnanci FTE	3 592	4 533	5 074	5 284	6 658
Sdružení (701) - počet organizací	46 353	48 430	48 805	51 660	52 894
Sdružení (701)- zaměstnanci FTE	16 107	15 683	16 732	17 370	17 866
Církevní org. (721)- počet organizací	4 964	4 847	4 822	4 773	4 503
Církevní org. (721) – zaměstnanci FTE	9 961	10 282	11 019	12 564	13 796
OJ sdružení (731) - počet organizací	29 724	30 347	30 878	31 308	32 354
OJ sdružení (731) - zaměstnanci FTE	3 192	3 079	3 387	3 354	3 414
CELKEM - počet organizací	82 832	85 249	86 235	89 023	91 855
CELKEM - zaměstnanci FTE	33 233	33 989	36 555	38 948	42 191

Zaměstnanost v neziskovém sektoru - pokračování

- Chceme-li znát zaměstnanost v nestátních neziskových organizacích, ani tato data nejsou zcela čistá, neboť obsahují i data za odborové svazy a církve a náboženské společnosti, které nespádají do nestátních neziskových organizací.
- Podle ČSÚ (satelitního účtu NI) V roce 2004 pracovalo v neziskových institucích 72 704 zaměstnanců (v přepočtu na plný úvazek), což činí podíl 1,81 % na ekonomicky aktivním obyvatelstvu v České republice. Přes 40 % z toho je tvořeno zaměstnanci ve veřejných vysokých školách.

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Občanská sdružení

Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů:

- Nejjednodušší právní úprava NNO v ČR, naplňuje právo občanů na sdružování
- Registrace na MV ČR
- Příliš obecná - široké spektrum aktivit
- Negativní vymezení působnosti
- Chybí zajištění ochrany práv třetích osob
- Nezakazuje podnikání pro získání prostředků na činnost o.s.
- Neúplná úprava zániku sdružení - neváže se na výmaz ze seznamu o.s. vedeném u MV ČR

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Obecně prospěšné společnosti

Zákon č. 247/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech:

- Jako alternativa k příspěvkovým organizacím
- Registrace - krajský rejstříkový soud
- Pro poskytování obecně prospěšných služeb, za předem stanovených pro všechny uživatele stejných (možno i zpoplatněných) služeb
- Doplňková (zisková) činnost dovolena
- Nedefinuje obecnou prospěšnost (x zákon o dani z příjmů, zákon o dobrovolnické službě, zákon o nadacích a nadačních fondech)
- Problémy při čerpání veřejných prostředků
- Nezavazuje zakladatele k péči o OPS

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Děkuji za pozornost